

כותב: דוד בדין, מנכ"ל המרכז לחקר מדיניות המזה"ת, עיתונאי חוקר המסקר את אונר"א משנת 1987.
מחקר מעמיק ומקיף: ד"ר ארנון גרויס, מוביל המחקר אודות ספרי הלימוד במוסדות החינוך של אונר"א ואש"ף.
עורך: אלעד וידלנסקי, עמית מחקר במרכז לחקר מדיניות המזה"ת.

אונר"א : יריבה ביטחונית

ידיעה לא צפויה הגיעה לפתחנו ומוצגת בפני הקוראים כעת:
אונר"א הודיעה השבוע כי היא מקדימה את שנה"ל הקרובה, ותפתח את שעריה בתאריך 08/08/20.

זוהי הזדמנות לסקור מערכת חינוכית זו המונהגת ע"י הארגון לשחרור פלסטין, ולהבין מהן ההשלכות של אופן ההוראה לאור התכנים הקיימים במסגרת זו.

מערכת בתי הספר של אונר"א מחנכת קרוב לחצי מיליון תלמידים הלומדים ב-691 בתי ספר.

מאחר ובבתי הספר של אונר"א עושים שימוש בספרי הלימוד המקומיים, התלמידים באזורים אלה לומדים למעשה מתוך ספרי הלימוד של הארגון לשחרור פלסטין.

במשך 20 שנה, [המרכז לחקר מדינית מזרח התיכון](#) חוקר, מתרגם ומנתח ספרי לימוד אלו:

סה"כ 365 ספרי לימוד לתלמידים פלסטיניים ו-109 ספרי לימוד הדרכה למורים ואנשי סגל ההוראה במוסדות אונר"א.

לאחרונה, אונר"א עלתה לכותרות בהקשר של הישגיה האקדמיים. "דה-מיסטיפיקציה של גישת אונר"א לחינוך"¹ היא הכותרת שסוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם (אונר"א) הפועלת מול פליטי מלחמת 1948 במזרח התיכון (או, יותר נכון, מול צאצאיהם בני הדור השלישי והרביעי) העניקה הודעה בת שני עמודים אודות מערכת החינוך שלה שפורסמה בינואר 2020. בכך, אונר"א יצרה את הרושם בקרב אלה שאינם מכירים את סוכנות או"ם זו, כי ישנם גורמים המנסים לעשות מיסטיפיקציה של המפעל החינוכי של אונר"א ולהציגו בצבעים בלתי אמיתיים.

ההודעה טוענת כי אונר"א מספקת שירותי חינוך למעל 350,000 ילדים ונערים פלסטינים בלבנון, סוריה, ירדן, הגדה המערבית (כולל מזרח ירושלים) ועזה, ושהישגיהם של תלמידים אלה עולים על אלו של עמיתיהם בבתי"ס הציבוריים.

האלמנט המרכזי בחינוך איכותי זה הינו: "מחויבותה של אונר"א לספק בבתי"ס שלה חינוך העולה בקנה אחד עם ערכי ועקרונות האומות המאוחדות (או"ם) והמקדם את זכויות האדם, סובלנות, שוויון ואי-אפליה של גזע, מין, לשון ודת".

ההודעה אומרת עוד כי "אונר"א משתמשת בתוכניות הלימודים של 'המדינות המארחות'. הדבר מבטיח שפליטי פלסטין יוכלו להשתלב במערכות החינוך התיכוני והגבוה של המארחות ולהשתתף בצורה רחבה יותר בחיים החברתיים והכלכליים של הארץ המארחת.

1

https://www.unrwa.org/sites/default/files/content/resources/demystifying_unrwa_approach_to_curriculum2020.pdf

לאונר"א, בהיותה סוכנות עצמאית של האו"ם המספקת תמיכה הומניטרית...
אין מנדט לבצע שינויים כלשהם בתוכנית הלימודים של הממשלה המארכת, או
בספרי הלימוד, שהינם עניין של ריבונות לאומית".

בנוגע למצב בגדה המערבית ועזה: "בעוד שאונר"א משתמשת בתוכנית
הלימודים הפלסטינית, היא חוזרת ומדגישה כי יש בידה מערכת חזקה המבטיחה
כי החינוך שהיא מספקת בכיתת הלימוד שלה, כולל באמצעות השימוש בספרי
הלימוד, עולה בקנה אחד עם ערכי ועקרונות האו"ם ומטפלת בכל [תופעה של]
חד-צדדיות".

הודעת אונר"א מתארת בפרוטרוט את שיטות הפיקוח השונות של הסוכנות
המבטיחות בספרי הלימוד של הרשות הפלסטינית בהם משתמשים בבתי"ס
של אונר"א אכן יעמדו בתקני האו"ם. היא גם מזכירה דו"ח מטעם משרד מבקר
המדינה של ארה"ב אשר "מאשר את מחויבותה הבלתי מפקפקת של אונר"א
לערכי האו"ם".

לאחר קריאה ועיון מעמיקים בספרי הלימוד הפלסטיניים מאז ראשית הופעתם
בשנת 2000, ניתן לומר בקול רם ובביטחון שהם אינם עולים בקנה אחד עם
הסטנדרטים של האו"ם.

מצורפות מגוון דוגמאות שונות המשקפות את הסטנדרטים והאמונות לאורן
אונר"א מחנכת את מאות אלפי התלמידים הפלסטינים:

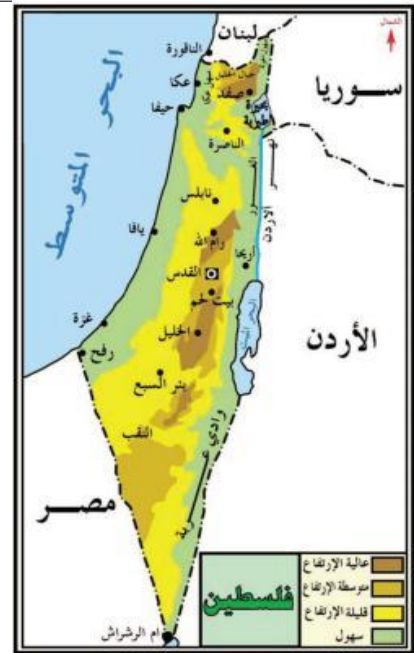

לדוגמה, ישראל היא מדינה ריבונית מוכרת מבחינה בינ"ל וחברה מן המניין באו"ם. בספרים הנלמדים בבתי"ס של אונר"א, לעומת זאת, היא איננה קיימת ומוחלפת ע"י ישות הנקראת "פלסטיין".

להלן קטע הלקוח מספר לימוד במקצוע "לימודי חברה" לכתה ו', חלק א' (2019) עמ' 43. זוהי מפה של אזור הלבנט במערב אסיה, וארבע המדינות המופיעות שם הינן סוריה, לבנון, ירדן ופלסטיין. כותרת המפה אומרת "מדינות הלבנט [בילאד אל-שאם בערבית]:

ישראל אינה מוזכרת בשמה ברוב המקרים. מתייחסים אליה כאל ישות מעורפלת תחת השם "הכיבוש הציוני". ששת מיליוני אזרחיה היהודים אינם נחשבים לתושבים לגיטימיים בארץ ועריהם – כולל תל אביב – אינן מופיעות על המפה:

(לימודי חברה, כתה ה', חלק ב' (2019) עמ' 36)

שפתם הלאומית – עברית – נמחקת, מילולית, ממטבע היסטורי מתקופת המנדט הבריטי:

נشاط (1):

أمرز قلمي على الدائرة فيما يأتي:

أناقش: كيف يُمكنني قياس محيط قطعة النقد، باستخدام المسطرة فقط؟
وباستخدام خيط ومسطرة؟

(מתמטיקה, כתה ו', חלק ב' (2019) עמ' 75)

וראו את המטבע המקורי:

ירושלים, בירתם של היהודים בתקופה העתיקה ובזמן המודרני, מוצגת כאילו נוסדה ע"י ערבים וכעיר קדושה למוסלמים ולנוצרים בלבד. מתעלמים לחלוטין מקשרי היהודים לעיר הזאת:

"ירושלים היא עיר ערבית שנבנתה ע"י אבותינו הערבים לפני אלפי שנים. ירושלים היא עיר קדושה למוסלמים ולנוצרים."
(טיפוח לאומי וחברתי, כתה ג', חלק א' (2019) עמ' 29)

الْقُدْسُ مَدِينَةٌ عَرَبِيَّةٌ بَنَاهَا أَجْدَادُنَا الْعَرَبُ مُنْذُ آلَافِ السِّنِينَ.
الْقُدْسُ مَدِينَةٌ مُقَدَّسَةٌ عِنْدَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمَسِيحِيِّينَ.

הכותל המערבי בירושלים, המקום המקודש ביותר ליהודים, מוצג כאתר מוסלמי בלעדית והתמונה המראה אותו נחתכה במחציתה כדי שהיהודים המתפללים שם לא יראו:

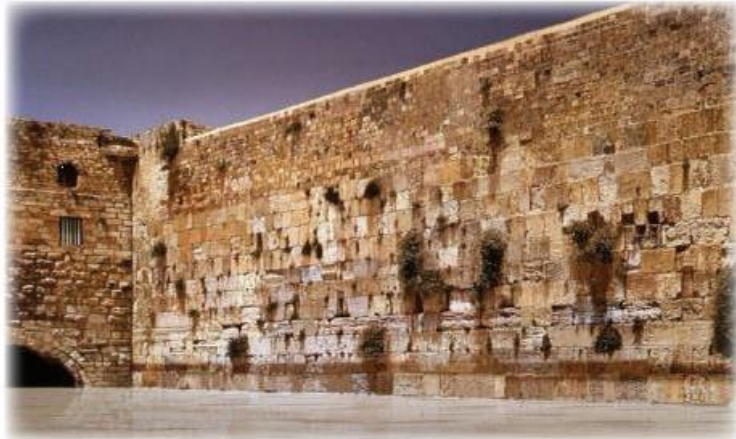
"כותל אלבוראק"

"הארה: כותל אל-בוראק [הכותל המערבי] נקרא כך ע"ש אל-בוראק [בהמת הרכיבה השמימית] שנשאה על גבה [עפ"י האמונה המוסלמית] את השליח [מוחמד] במסע אל-איסדא' ואל-מיעראג' [הלילי ממכה לירושלים, ומשם הוא עלה השמימה לאחר שקשר את אל-בוראק לכותל המערבי]. כותל אל-בוראק

הוא חלק מהחומה המערבית של מסגד אלאקצא והוא זכות בלעדית של המוסלמים לבדם".

(חינוך אסלאמי, כתה ה', חלק א' (2019) עמ' 63)

חائط البراق

إضاءة: سُمِّيَ حائطُ البراقِ بهذا الاسم؛ نسبةً إلى البراقِ الَّذِي حَمَلَ الرَّسُولَ ﷺ فِي رِحْلَةِ الْإِسْرَاءِ وَالْمِعْرَاجِ، وَحَائِطِ الْبِرَاقِ جِزءً مِنَ السُّورِ الْغَرْبِيِّ لِلْمَسْجِدِ الْأَقْصَى وَهُوَ حَقٌّ خَالِصٌ لِلْمُسْلِمِينَ وَحَدَهُم.

היהודים נקראים "עוזרי השטן", דבר שבאופן ברור אינו עולה בקנה אחד עם עקרונות האו"ם:

"היכן הפרשים [שירכבו] אל [מסגד] אל-אקצא לשחררו מאחיזת הכפירה, מעוזרי השטן?"

(השפה הערבית, כתה ז', חלק א' (2019) עמ' 67)

أَيْنَ الْفَوَارِسِ لِلْأَقْصَى تُحَرَّرُهُ مِنْ قَبْضَةِ الْكُفْرِ مِنْ أَعْوَانِ شَيْطَانٍ؟

עקרון חשוב אחר של האו"ם הוא פתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני בדרכי שלום. החלטות מועה"ב של האו"ם מס' 242 ו-338 הן הביטוי העיקרי של עקרון זה. אלא שהספרים הנלמדים בבתי"ס של אונר"א אינם מטיפים כלל לשלום ולדו-קיום עם ישראל. במקום זאת, הם קוראים למלחמת שחרור החל מכתה א':

(שפתנו היפה, כתה א', חלק ב' (2019) עמ' 83)

זוהי מלחמה כוללת במטרה להשמיד את מדינת ישראל, שאין לה מקום בפלסטין החופשית, כפי שאנו רואים במוצר הדקורטיבי הנמכר לתיירים בבית לחם ומובא בספר לימוד לכתה ג':

(מדעים וחיים, כתה ג', חלק א' (2019) עמ' 65)

המלחמה הזאת, לה ניתנים מאפיינים אסלאמיים כמו ג'יהאד, מרטיריות (שהאדה) ודגש על שחרור מסגד אלאקצא, כוללת גם את הרעיון שבתיה"ס של אונר"א מוכוונים אליו במיוחד, כלומר, מה שמכונה "זכות השיבה" של צאצאי הפליטים הפלסטינים של 1948. השיבה הזאת היא אלימה ומהווה חלק בלתי נפרד מהמלחמה, מאחר שהפליטים אמורים לשוב לפלסטין המשוחררת:

”אנו נשוב; אנו נשוב עם הנשר הדואה; אנו נשוב עם הרוח הנושבת בחוזקה; נשוב אל הכרמים ועצי הזית; נשוב כדי להניף את דגל פלסטין, לצד פרח הכלנית, על גבעותינו הירוקות.”

(השפה הערבית, כתה ה', חלק א' (2019) עמ' 84)

سَعُودٌ، سَعُودٌ مَعَ النَّسُورِ الْمُحَلَّقَةِ، سَعُودٌ مَعَ الرِّيحِ الْعَاتِيَةِ، سَعُودٌ
إِلَى الْكَرَمِ وَالزَّيْتُونِ، سَعُودٌ؛ لِيَرْفَعَ عَلَمَ فَلَسْطِينَ، إِلَى جَانِبِ زَهْرَةِ
الْحَنُونِ عَلَى رَوَابِنَا الْخَضْرَاءِ.

הטרור הוא חלק אינטגרלי מהמלחמה. דלאל אל-מוגרבי, אשר פיקדה על התקפת הטרור נגד האוטובוס האזרחי הישראלי בכביש החוף בישראל ב-1978 שבה נרצחו למעלה מ-30 גברים, נשים וילדים, הפכה להיות דמות מופת בבתי"ס הפלסטיניים, כולל אלה המופעלים ע"י אונר"א:

”דלאל אל-מוגרבי

[מאת:] המחברים [של ספר הלימוד]

מול הטקסט:

ההיסטוריה הפלסטינית שלנו מלאה בשמות של מרטיירים אשר נתנו את נפשם בהקרבה למען המולדת. ביניהם [גם] המרטיירת דלאל אל-מוגרבי שציירה במאבקה תמונה של קריאת תגר וגבורה שהפכו את זכרה לנצחי בלבבותינו ומוחותינו. הטקסט שלפנינו מספר על היבט אחד של דרך מאבקה.”

(השפה הערבית, כתה ה', חלק ב' (2019) עמ' 51)

הספרים הנלמדים בבתי"ס של אונר"א מניחים, כך נראה, שהמאבק לשחרור יישא פרי, והשאלה העולה בהקשר זה היא: מה לעשות עם ששת מיליוני היהודים החיים בארץ. התשובה – השמדה – לבטח אינה תואמת את עקרונות האו"ם הנאצלים שאונר"א מדברת עליהם:

"נשיר ונלמד בע"פ (דוגמא לביצוע השיר ע"י תלמידים ובעידוד אנשי הסגל ביוטיוב):

אדמת האצילים

נשבעתי! אקריב את דמי
ולסלק את הגזלן [ישראל] מארצי
של הזרים
כדי להרוות את אדמת האצילים
ולהשמיד את שרידיהם המובסים

הו, אדמת אל-אקצא והמקום המקודש, ערש הגאווה והאצילות

סבלנות, סבלנות, שכן הניצחון לנו הוא והשחר מציץ מתוך האפלה
(שפתנו היפה, כתה ג', חלק ב' (2019) עמ' 66. ההדגשה הוספה)

نُعْنِي وَنَحْفَظُ: أَرْضُ الْكُرْمَاءِ

قَسَمًا سَأُصْحِي بِدِمَائِي لِأَرْضِ الْكُرْمَاءِ
وَأُزِيلَ الْغَاصِبَ مِنْ بَلَدِي وَأُيَيْدَ فُلُوقَ الْغُرَبَاءِ
يَا بَلَدَ الْأَقْصَى وَالْحَرَمِ يَا مَهْدَ النَّخْوَةِ وَالْكَرَمِ
صَبْرًا صَبْرًا فَالْنَصْرُ لَنَا وَالْفَجْرُ يُطِيلُ مِنَ الظُّلَمِ

האלימות נגד היהודים אינה חייבת להידחות עד לאותו זמן. שריפת יהודים
באוטובוס אזרחי באמצעות בקבוקי תבערה ליד ראמאללה מתוארת באחד
הסיפורים כ"מסיבת צלי [חפלת שיווא]":

"השכן: 'העוצר אינו כולל אותנו ב[שכונת] אל-שורפה. הוא מוטל על [שכונת]
אל-נתאריש. נראה שיש שם מסיבת צלי עם בקבוקי תבערה על אחד
האוטובוסים של התנחלות פסגות על הר אל-טוויל."
(השפה הערבית, כתה ט', חלק א' (2019) עמ' 61. הביטוי "מסיבת צלי" מסומן
באדום)

الجار: حَظَرُ التَّجْوَلِ لَا يَشْمَلُنَا فِي (الشَّرْفَةِ) مَفْرُوضٌ عَلَى
(التَّارِيشِ) عَلَى مَا يَبْدُو هُنَاكَ حَفْلَةٌ شِوَاءٍ بِالْقَنَابِلِ الْحَارِقَةِ لِأَحَدِ
حَافِلَاتِ مُسْتَعْمَرَةٍ (بَسَاغُوتِ) عَلَى الْجَبَلِ الطَّوِيلِ.

אלו הערכים לאורם מלמדת אונר"א בבתייה"ס שלה. זהו חינוך לשנאה המלווה באינדוקטרינציה למלחמה נגד מדינה החברה באו"ם. "חינוך" כזה סותר את כל הסטנדרטים של האו"ם וחייב להיפסק.

אם אונר"א אינה מסוגלת לשנות את ספרי הלימוד של הרשות הפלסטינית, כפי שהיא אומרת, ולאור הכישלון הברור של כל שיטות הפיקוח שלה, כפי שאנו רואים, עליה לנטוש את תחום החינוך לחלוטין.

אולי היא מוציאה בוגרים פלסטינים בעלי כישורים רבים, אבל בכך היא גם תורמת להנצחת הסכסוך. חינוך זה אינו "עולה בקנה אחד עם הערכים והעקרונות של ארגון האומות המאוחדות".

חינוך מסוג זה יוצר קרקע פורייה לטיפוח והפריית הטרור ומהווה מכשול אדיר לשלום, על ידי תמיכה במאבק אלים במקום בדרכי שלום, כפי שהאו"ם, ארגון הגג של אונר"א, מיטיב להצהיר אך כנראה אינו תמיד מקיים.

המרכז לחקר מדיניות מזה"ת מציע כי אחד הפתרונות טמון במערכת כוחות הביטחון של מדינת ישראל אשר יכולה לזהות את אונר"א כגורם עוין ולפעול באמצעים הנדרשים.